

Apropå ett avtal

Förra söndagen (23.8) noterade några medier att det hade förflutit precis 70 år sedan Tyskland och Sovjetunionen ingick en nonaggressionspakt som är mer känd för eftervärlden som Molotov–Ribbentrop-avtalet. I avtalets hemliga tilläggsprotokoll delade parterna upp Östeuropa i två säkerhetspolitiska intressesfärer. Gränslinjen drogs genom östra Polen över Östersjön upp till den svensk-finska gränsen i norr.

Avtalet gav upphov till andra världskriget som enbart i Europa skördade livet på 57 miljoner människor. I de berörda småstaterna uppfattas Molotov–Ribbentrop-avtalet självklart som ett varnande exempel på cynisk stormaktspolitik. I Sovjetunionen och dess arvtagarstat Ryssland har synsätten föga överraskande varit annorlunda.

Redan under kriget kritiserade Sovjetledningen västmakterna för att de inte åren 1938–1939 hade gått med på att Sovjetunionen utvidgade sin säkerhetszon västerut som skydd mot Tyskland. Moskva drog härav slutsatsen att västmakterna gärna såg att Hitlers expansionslust drabbade Sovjetunionen. Sovjetunionen ingick därför i stället i all hast den nämnda pakten med Tyskland. Den gav ryssarna den eftertraktade bufferten i väst och mer tid att rusta upp för den av många redan klart förutspådda stora kraftmätningen med Tyskland.

Allt detta framhävs förstas för att visa att Sovjetunionens agerande i början av andra världskriget skedde i defensivt syfte. Hösten 2008 gav de ryska myndigheterna offentlighet åt sovjetiska spionrapporter från slutet av 1930-talet som hade gett näring åt Moskvas misstankar om att västmakternas beslutfattare innerst inne hoppades att Hitler skulle krossa bolsjevikväldet.

Det var knappast en slump att valda avsnitt ur dessa dokument fick publicitet knappt två månader efter det korta kriget mellan Ryssland och Georgien i augusti 2008. Dagens makthavare i Kreml är i stort sett lika misstänksamma gentemot västmakternas ledare som sina kejsrerliga och sovjetiska föregångare. De drar därför osökt paralleller mellan stormaktsspelet åren 1938–1939 och Natos nuvarande vänslande med Ukraina och Georgien. Bakom alltsammans skyntas Förenta staternas vilja att flytta fram sina militära och ekonomiska positioner runt Svarta havet och i Kaukasien.

Hur fel eller rätt har kompanjoner Putin & Medvedev? Svaret beror på hur man ser på stormaktspolitikens framtid och den makrohistoriska utvecklingen i största allmänhet. Många utgår från att alla högteknologiskt organiserade samhällen är förutbestämda att utvecklas till liberala demokratier. I så fall är de ryska makthavarnas hållning ett krampaktigt och lönlöst försök att stoppa historiens gång.

Förhåller man sig däremot mer skeptiskt till den västerländska samhällsordningens överlägsenhet är det lika möjligt att tolka signalerna från Kreml som normal geopolitisk argumentation. Tror någon att stormaktspolitik primärt kan handla om annat än om att maximera kontrollen över strategiskt viktiga naturrikedomar och områden?

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 27.8.2009